

กษัตริย์สยาม

กรมเทพมหานาคในพระบรมมหาราชวัง

เล่ม ๑๑ แผ่น ที่ ๑๔ วันที่ ๓๐ มิถุนายน รัตนโกสินทร์ ศก ๑๑๓๓ หน้า ๑๐๗

สารบัญ

พระราชบัญญัติ สำหรับ เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีเกียรติคุณรุ่งเรืองยิ่ง มหาจักรีบรมราชวงศ์	หน้า ๑๐๗
ขอกหัวเมือง	หน้า ๑๒๔
ขอกแก้	หน้า ๑๒๔

พระราชบัญญัติ สำหรับ
 เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีเกียรติ
 คุณรุ่งเรืองยิ่ง
 มหาจักรีบรมราชวงศ์
 ภูมิสาร พระพุทธศาสนา เป็นอภิศภา

ล่วงแล้ว ๒๔๓๖ พรรษา บัณฑิตนักกล รัตน
 โกสินทร์ ศก ๑๑๒ ชันวาคม มาศ บัญจมา
 ศาหคุณ ปวิศกัฎฐวาร บัญจ มรัชกาล
 ศัพพิศติมสัง วิมลรเชตร บริเวทกาลกำหนด
 พระบาทสมเด็จพระปรมินทร มหาจุฬาลงกรณ์
 บดินทรเทพยมหามกุฏ บรมม รัตนราชววิวงษ์
 วรตม พงษ บริพัตร วรชัตติยราช นิกโรคม
 จาทรนิกบรมมหาจักรีพรวิราชสังภาค บรม
 ธรรมิก มหาราชาธิราช บรมนารถ ขพิตร
 พระ รุด จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งเสกถึง
 ถวัลยราชสมบัติ เป็นพระ เจ้าแผ่นดินสยาม
 ทั้งฝ่ายเหนือ ฝ่ายใต้ แลถิ่นแดน ทั้งหลาย
 ที่ไกล เคียง คือลาว เขียง ลาว กว มลายู
 ญเหียง แลอื่น ๆ เสก ๑๑๓๓ พระ ที่นี้

ศาลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

อมรินทร์วินิจฉัยมโหฬารวิ พิมาณ โดยสถาน
 อุตราภิมุข พร้อมด้วยพระบรมวงษานุวงษ์
 แล ข้าราชการผู้ใหญ่ผู้น้อย ฝ่ายทหาร
 พลเรือนเล่า ทูล ถอง ขลุ้ พระบาท ใน การ
 พระราชพิธีสมโภชศิริราชสมชติ ครบ ๒๕ ปี
 มี พระบรมราชโองการ ทิวส์เหนือเกล้าฯ สั่งว่า
 เมื่อ ๑๖ เดือน ๖ ขึ้น ๔ ค่ำ ปี มเมีย
 จัตวา คัถิ จุลศักราช ๑๒๔๔ ซึ่งเป็น วัน
 มหามงคลสมัญ มหัตวิวาร ที่ บัณ ๒๒ ๒๒๒
 ร้อยปีครั้งแรก นับตั้งแต่วัน พระบาทสมเด็จพระ
 พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกย์ ปฐมบรมกษัตริย์
 ใน พระบรมราชจักรี กวี วงษ์ ยัถยบัน นี้ ได้
 ทรง สถาปนา กรุงเทพมหานคร อมรรัตน
 โกสินทร์ มหินทรายุทธยา ขาง กอก บรม ราช
 ธานีนี้ มา พระบาท สมเด็จพระ เจ้า อยู่หัว
 ได้ เสด็จ พระราชดำเนิน โดย ขบวน พยุห
 ยาศรา ประทับ ที่ พลับ พลาจตุรมุข ณ ที่อง
 สนามหลวง ทรง ประทับฐาน ศิลา ก่อ พระฤกษ์
 พระมณฑป ปฐมบรม ราชานุสรณ์วิชัย ที่ สถิตย์
 พระบรมรูป สมเด็จพระบรมมหา ไปยกาธิราช
 คือ พระบาทสมเด็จพระเจ้า อยู่หัว บรมราชา
 ธิราชวามาธิบดี ที่ ๔ ซึ่งปรากฏ พระนามว่า
 สมเด็จพระปฐมบรม มหาจักรีบรมนารถ
 พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกย์ แล ทรง วางศิลา
 ก่อ พระฤกษ์ศาลสถิตย์ ยัถยบัน ~~เสร็จ~~ ทั้ง
 สองสถานแล้ว เสด็จ ถวายยัง พลับ พลาจตุรมุข
 ประทับ ณ พระที่นั่ง พุท ตาน ทองคำ ภายใต้
 พระมหามงคล เสวทร นัทร โดย อุตราภิมุข
 พร้อมด้วย พระบรมราชวงษานุวงษ์ ฝ่ายหน้า
 ฝ่ายใน แล เสนาบดี มุข มณฑล เจ้า ราช นิกุล

ข้าทูล ถอง ขลุ้ พระบาท เสวกามาธิบดี ผู้ใหญ่
 ผู้น้อย ฝ่าย ทหาร พลเรือน เจ้าประเทศราช
 หัวเมือง เอกโทตรี จัตวา ยัถย ใต้ ฝ่ายเหนือ แล
 ผู้แทน ราชธานีไทยต่าง ประเทศ ซึ่งมี ทาง
 พระราชไมตรี เล้าทูล ถอง ขลุ้ พระบาท โดย
 ลำคัมภ์ พร้อมกัน พระบาท สมเด็จพระ บรม
 นารถ ยพิตร พระ จุล จอมเกล้าเจ้า อยู่หัว ทรง
 พระราชดำริห์ โดย พระราช กตัญญู ตามุตร
 รำพึง พระเชษฐ พระคุณ พระบาท สมเด็จพระ
 พุทธยอดฟ้าจุฬาโลกย์ อันเป็น ปฐมบรม
 ราชวงษ์ว่า สมเด็จพระบรมมหา ไปยกาธิราช
 พระองค์เป็นบรมพบุรุษ ทรง พระคุณ ชนม
 อัน มหา ประเสริฐ เพราะ พระองค์เป็น เจ้า
 ของ ในต้น เติมเริ่มแรก สถาปนา กรุง เทพ
 มหานคร ขาง กอก นี้ ให้ เป็น บรม ราชธานี
 ใหญ่ขึ้น แล ได้ ปราย ปราม หมู่ ปรชัถย ยัถยา
 มิตร ทุกทิศ ทุกทาง ให้ สม เรียบ รวย แผล
 พระราชอาณา จักรได้ ใหญ่กว้าง ประทับฐาน
 พระบรมราชวงษ์ ได้ ดำรง ยัถยบัน ดำรง มา ไม่
 มี เหตุการณ์ อันตราย แล ได้ ทรง ปก ครอง
 ไพร่ พ้า ยัชชา ราชฎร์ ให้ ได้ ความ เกษม สุข
 สำราญ ตลอดเนื่องเป็น ลำคัมภ์มา จนถึง
 กาล บัดนี้ บัณ ๒๒ ๒๒๒ ร้อยปี สำเร็จ
 ด้วย กำถัง พระบรมราช กฤษณาภินิหาร แล
 พระราชอุสาห์ เป็น ต้น เติมมา ควร เห็น เป็น
 พระเชษฐ พระคุณ อัน ยิ่ง ใหญ่ ควร ที่ เรา
 ทั้งหลาย จะ รุกฎโดยทาง กตัญญู ทุก วัน คัมภ์
 แล ควร จะ เชิดชู ความดี แล พระ เกียรติยศ
 ให้ ปรากฏ ชัษวาลย์ ดังควร ภาสกร มณฑล
 อันร่วมแจ้ง ใน ภาภาศ จึง จะ ชนม เพราะ

ฉนั้น จึงได้ มีการ สมโภช พระ นคร แต่
 ของ วัด พระ ศรีรัตนศาสดา ราม ซึ่งเป็น วัด
 สำคัญ ของ พระบาท สมเด็จพระบรมมหา
 ไอยถาธิราช ทรง ประทับฐาน ขึ้นไว้ เป็นคู่
 พระนคร เป็น นครใหญ่ พร้อม ค่าย มหา มหัทธ
 ทาน แดการ มหรรค พุชา เป็น มหาพาราณ
 เรก พันที่ จะ พรรณา แต่ สร้าง พระ มณฑป
 ล้วน แล้วด้วยศิลา ตั้งนาม ว่า ปฐม บรมราชา
 นุสสารวีย์ ไว้สำหรับ เป็น ที่ ระฤก ถึง พระเศษ
 พระคุณ ทวีถัน ถึง ฉนั้น ก็ยัง ยอช หย่อน ยัง
 ศา สม กับ พระ บารมี ที่ ดำรง พระคุณ กว
 มุขี ว่า เช่น เซชู ชน กา นิบัติ ของ พระ ราช
 อาณาจักรไม่ ควร จะ ต้อง สร้าง เครื่อง ราช
 อิศริยาภรณ์ ขึ้นไว้ ส่นอง พระ องค์ แต่ เฉลิม
 พระนาม มหาจักรกรี บรมราชวงษ์ นี้ มี เครื่อง
 ทนาย ล้วน เป็น ของ แสกล ประมา ภิไชย ใน
 พระบาท สมเด็จพระพุทธ ยอก พ้า พ้า โลกย์
 สำหรับ เป็น ของ ทรง ยินดี แยก พระ ราชทาน
 แก่ พระ ราช วงษานวงษ์ ที่ เนื่อง ทรง แต่ ใน
 พระ องค์ ของ พระ บาท สมเด็จพระพุทธ ยอก
 พ้า พ้า โลกย์ แต่ ท่าน ผู้ อื่น ยัง ที่ สมควร
 จะ ได้รับ พระ ราชทาน เป็น แสนก นอก ใน จำนวน
 ให้ ประทับ แต่ง ถาย ให้ เป็น ที่ ทนาย เชิดชู
 เฉลิม พระเกียรติยศ แล ระฤก ถึง พระ เศษ
 พระคุณ ใน พระบาท สมเด็จพระบรม มหา
 ไอยถาธิราช ได้ แพร่ หลาย ไพรพลย์ เจริญ
 รุ่งเรือง ถาวร อยู่ สิ้น กาล นาน จึง จะ สมควร
 แก่ พระ เกียรติยศ ซึ่ง มี พระเศษ พระคุณ แก่
 ประชุม ชน ชาว สยาม วิญ มณฑล ทรง พระ
 ราชดำริ แล้ว ทรง ประสงค์ ไว้ ความ ที่ จะ

ทรง สร้าง เครื่อง ราชอิสริยาภรณ์ ซึ่ง กำหนด
 โดย ราช สมญาว่า เครื่อง ขัตติย ราช อิศริ
 ยาภรณ์ อัน มี เกียรติยศ รุ่งเรือง ยิ่ง ความ ห้า
 จักรกรี บรมราชวงษ์ นั้น ใน มหา สยามโดย
 เนื้อ ความ ดัง นี้
 “ เราดำริ เห็น ว่า ใน เวลา วัน นี้ เป็น วัน
 มงคล สมัย ซึ่ง ขึ้น ขบ ครบ รอบ รอบ ปี ที่ สิบ นับ
 ครึ่ง แต่ สมเด็จพระ บรมมหา ไอยถา ธิราช
 คือ พระบาท สมเด็จพระ พุทธ ยอก พ้า พ้า โลกย์
 ปฐม บรมกษัตริย์ ใน มหา จักร กรีบรม ราช วงษ์
 คือ พระ บรมราช วงษ์ บัทยา บัทยา ไท้ ทรง สถา
 ปนา กรุง รัตน โกสินทร มหินทรา ยุทธยา
 เป็น บรมราชธานี มหานคร ใหญ่ แต่ เด็จ
 ดำรง รัตน ราไชมโห สวรรค์ สืบ บรมราช
 สันตติ วงษ์ เนื่อง มา จน กาล บัด นี้ ควร เป็น ที่
 ยินดี ชื่นชม ทวี ถัน จึง ได้ พร้อม ด้วย พระ
 บรม วงษานวงษ์ แล ข้าราชการ ทั้ง ปวง มา
 ประชุม ถัน ก่อ พระฤกษ์ ที่ ระฤก ถึง พระเศษ
 พระคุณ พระบาท สมเด็จพระ เจ้า อยู่ หัว ปฐม
 บรมราช วงษ์ พระ องค์ นั้น ซึ่ง จะ เรียก นาม
 ที่ นี้ ต่อ ไป ภาย หน้า ว่า ปฐม บรมราชานุสสา
 วรีย์ บัด นี้ ก็ ได้ วางศิลาฤกษ์ นั้น เสร็จ แล้ว
 เพราะ เพื่อ จะ ได้ เป็น ที่ ระฤก ถึง พระเศษ พระคุณ
 ความ ดี ของ สมเด็จพระ เจ้า อยู่ หัว ปฐม
 บรมราช วงษ์ ซึ่ง ได้ ทรง ประทับ ฐาน มหา
 จักร กรี บรม ราช วงษ์ ไท้ ดำรง พิภพ ทรง
 สยาม โดย ความ ณาศุค สวัสดิ์ มิ ได้ มี
 เหตุการณ์ รบ พง ชิง ไซบ ใน พระ นคร เหมือน
 อย่าง แต่ ก่อน ๆ แต่ พระ เจ้า แผ่นดิน ใน พระ
 บรมราช วงษ์ นี้ แล ได้ เด็จ ดำรง อยู่ ใน

ธรรมิกวาทานุวัตร โดยบรมราช ประเพณี
 สืบมา มีไต่ผันแปรวิปริตไปต่าง ๆ เหมือน
 อย่างที่เคยเป็นมาในกาลก่อน แลพระบรม
 ราชวงษานวงษ์ ก็ทรงเสวยสุขสโมสร
 สามีคักตั้งอยู่พร้อมพร้อม มีไต่ มีเหตุร้าย ราน
 ก็นิ่งใหญ่ จนถึงให้เกิดการอันตรายขึ้น
 ในพระบรมราช วงษ์ แต่สักครั้งหนึ่งไม่ การ
 ซึ่งพระบรมราช วงษ์ ไต่ดำรงแผ่นดินเรียบ
 ร้อยรายนมา ทั้งภายนอกภายในไต่
 ถึงร้อยปีทั้งนี้ มีไต่เคยมีปรากฏในสยาม
 ราชพงษาวดารแต่กาลก่อนๆ มาเคย ควร
 เป็นมหัศจรรย์เพื่อ จะให้เป็นสำคัญ ในการ
 พิเศษของพระบรมราช วงษ์อันนี้ เราจึง
 ไต่ให้สร้างเครื่องราชอิสริยาภรณ์ อันประทับ
 ลวดลายล้วนแล้วด้วยที่หมาย ของพระบาท
 สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ปฐมบรมมหา
 จักรกรีบรมราช วงษ์ เป็นเครื่องประทับ
 สำหรับพระบรมวงษานวงษ์ ทั้งฝ่ายนำ
 ฝ่ายใน เพื่อจะได้แจกให้ประทับพระ องค์
 ในมหามงคลสมัยทุกเมื่อ จะไต่เป็นที่ระฤก
 ถึงพระเดชพระคุณ พระบาท สมเด็จพระ
 เจ้าอยู่หัว ปฐมบรมราช วงษ์ ๓๓ ครั้ง
 ว่าพระ องค์ไต่พระราชทาน แก่พระราช
 วงษานวงษ์ของพระ องค์ ผู้ไต่ดำรงรักษา
 ราชประเพณี แลรักษาความสามัคคีในราช
 ตระกูล ให้ปรากฏขึ้นยาวเป็นพระเกียรติยศ
 มาไต่ถึงเพียงนี้ เครื่องราชอิสริยาภรณ์
 ๓๓ ครั้งนี้ ขอทั้งนามว่าเครื่องขัตติยราช
 อิสริยาภรณ์ อันมีเกียรติคุณรุ่งเรืองยิ่ง
 มหาจักรกรีบรมราช วงษ์ สำหรับเป็นเครื่อง

ประทับพระบรมวงษานวงษ์ ในบรมราช
 ตระกูลนี้ แลให้ตราชื่อพระราชบัญญัติ
 ไว้สำหรับเครื่องราชอิสริยาภรณ์นี้ ให้เป็น
 หลักฐานแนบประเพณี สำหรับแผ่นดินสืบไป
 ขอให้พระบรมวงษานวงษ์ทั้ง ฝ่ายนำฝ่าย
 ใน ผู้ซึ่งจะไต่รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์
 มหาจักรกรีบรมราช วงษ์ จงดำรงอยู่ในคุณ
 ความดี ซึ่งไต่มีมาแล้วแต่ภายหลัง แล
 จัดเจริญไปข้างหน้า แลขอให้มหาจักรกรี
 บรมราช วงษ์ ดำรงยืนยาวอยู่ในอิสริยาภรณ์
 เช่นอนันตย สาธารณธรรมทุกเมื่อ เป็นเหตุ
 ให้ท่านทั้งหลายทั้งปวง ผู้ไต่รับเครื่อง
 ราชอิสริยาภรณ์ต่อไปข้างหน้า ไต่เจริญ
 สุขสถาพร สุขสวัสดิ พิพิพัฒน์ผลทุก
 ประการเทอญ”
 ครั้นทรงประกาศเสร็จแล้ว จึงมีพระบรม
 ราชโองการ หมาย พระบัณฑิตยสถาน
 คำรัสสั่งเห็นเกล้าฯ เฉพาะพระยาศรีสุนทร
 ไวยากรณปริชามาตย์ บรมนารถนิตย
 ภักดีพิริยพาหเจ้ากรมพระอาลักษณ์ ให้ตรา
 พระราชบัญญัติไว้สำหรับปกครองเครื่อง
 ขัตติยราชอิสริยาภรณ์ มหาจักรกรีบรม
 ราชวงษ์จัดเป็นหมวดมาตราไว้รวม๒๕ มาตรา
 ครั้นเมื่อรัตนโกสินทร์ศก ๑๐๘ ได้โปรด
 เกล้าฯ ให้ออกพระราชบัญญัติ แก่ไข
 เพิ่มเติมเนื่องด้วยพระราชบัญญัติ เครื่อง
 ราชอิสริยาภรณ์ มหาจักรกรีบรมราช วงษ์
 นี้ด้วยครั้งหนึ่ง ยี่สิบห้า ครั้ง พระราชดำริห์
 เพื่อจะให้เครื่องราชอิสริยาภรณ์นี้ มีเกียรติ
 คุณไพศาลวิเศษยิ่งขึ้น แลทรงพระปรารภ

มหามงคลสมัย อันอุดม ใน การ พระ ราช พิธี
สมโภช ศีรี ราช สมบัติ อันได้เสกฯ ดำรง
สยามรัฐ มณฑล สกล อาณา จักร มา บรรจบ
ครบ ๒๕ ปี เต็มบริบูรณ์ สมควร ที่จะ รวย รวม
พระ ราช บัญญัติ ที่ได้ ไปรท เกล้าฯ ให้ ออก
เป็นคราว ๆ มา นั้น ให้เป็น หมวด คนผู้เดียวกัน
แต่แก้ไขเพิ่มเติมขึ้นอีก ให้ สมบูรณ์ยิ่งขึ้นไป
จึง ทรง พระ กรุณา ไปรท เกล้าฯ ให้ ยก เด็ก
พระ ราช บัญญัติ ทั้ง ปวง ที่ กล่าว มาข้างต้นนี้
เสียแล้ว มี พระ บรมราชโองการ ดำรัส เกล้าฯ
เกล้าฯ เฉพาะ พระ เจ้า น้อย ยาเธอ กรม สมณ
พิทยลาภพฤฒิยาตรา เสนาบดีกระทรวง มุรธา
ชวร ให้ ทรา พระ ราช บัญญัตินี้ไว้ เป็น แขน
ฉบบย์ สลหรัพย์ปกครอง เครื่อง ขัตติย ราช อิศริยา
ภรณ์ มหา จักรกรี บรมราช วงษ์ จึงเป็น หมวด
มาตรา ๖ ทั้ง จะ ว่าต่อไปดังนี้

ข้อ ๓

มาตรา ๑ เครื่อง ขัตติย ราช อิศริยา ภรณ์
นี้ ทรง พระ กรุณา ไปรท เกล้าฯ พระ ราช
ทานนาม ว่า เครื่อง ขัตติย ราช อิศริยา ภรณ์
อันมี เกียรติคุณ รุ่งเรือง ยิ่ง มหา จักรกรี
บรม ราช วงษ์ ทรง สร้างไว้เพื่อ ให้เป็นที่ เกลิม
พระ เกียรติยศ สหอง พระ ปรมมาภิไชย ไภ
สมเด็จพระ บรมมหา ไปยกา อีราช พระ บาท
สมเด็จพระ พุทธ บอด พ้า ๆ ฟา โลกย์ ปฐม บรม
ฉษตรีย์ ใน พระ บรมราช วงษ์ บัณฑิตยนี้
สำหรับ พระ ราช ทาน พระ บรม วงษ์ นวงษ์
เพื่อ เป็น ที่ ระฤก จึง พระ เกษ พระ คุณ เช่น
พระ องค์ ได้ ทรง ประคิษฐาน ขึ้นไว้ สำหรับ

พระ ราช ทาน แต่ พระ บรม วงษ์ นวงษ์ ของ
พระ องค์ แต่ ให้ เป็น ที่ เกลิม ชูพระ กฤษดา
ภินิหาร เกลิม พระ นาม แห่ง พระ บรม มหา
จักรกรีวงษ์ แล สัญญา นาม เช่น ถึง กล่าว มา
ได้ ใช้ ใน ราชการ ให้ เต็ม ที่ ถ้า จะ ใช้ คำ
เรียก ก็ ให้ เรียก เพียง ความตา จักรกรี บรม
ราช วงษ์ เท่านั้น ก็ได้

เครื่อง ขัตติย ราช อิศริยาภรณ์

มี จำนวน ผู้เป็น เจ้า เป็นใหญ่

มหา ลวามิศรา อิบตี มหา ลวามินี

คณา ภยันดร คณา ภยัน ดรี

มาตรา ๒ เครื่อง ขัตติย ราช อิศริยา ภรณ์
อันมี เกียรติคุณ รุ่งเรือง ยิ่ง นี้ แบ่ง เป็น ๒
แผนก เป็น ส่วน ฝ่าย หน้าแผนก ๑ ฝ่าย ใน
แผนก ๑ มี จำนวน ผู้เป็น เจ้า เป็นใหญ่ ของ
เครื่อง ขัตติย ราช อิศริยา ภรณ์ นี้ ๑ มหา ลวามิศรา
อิบตี ๑ มหา ลวามินี ๑ คนผู้พวก ซึ่ง
ได้รับ พระ ราชทาน ทรา ฝ่าย หน้า ให้ เรียก ว่า
คณา ภยันดร แต่ ถ้า จะ เรียก ผู้ ที่ได้รับ พระ
ราชทาน ทรา เฉพาะ พระ องค์ ให้ เรียก ว่า
ภราทร มี จำนวน ๔๐ พระ องค์ คนผู้พวก
ซึ่ง ได้รับ พระ ราช ทาน ทรา ฝ่าย ใน ให้ เรียก
ว่า คณา ภยันดรี แต่ ถ้า จะ เรียก ผู้ ที่ได้รับ
พระ ราชทาน ทวง ทรา เฉพาะ พระ องค์ เรียก
ว่า ภคินี มี จำนวน ๒๔ พระ องค์ รวม จำนวน
ทวง ทรา เครื่อง ขัตติย ราช อิศริยา ภรณ์
สำหรับ ฝ่าย หน้า ๔๒ ฝ่าย ใน ๒๔ เป็น ๓๖ ทวง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
เป็นเจ้าแผ่นดินใหญ่ของตราเครื่อง
ขัตติยราช อิศริยาภรณ์นี้

มาตรา ๓ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
แลรัชทายาท ญาติซึ่งจะสืบอายุศิริราช
สันตติวงศ์ ดำรงราชอิสริยยศ เป็นพระ
เจ้าแผ่นดินสืบไป ในพระบรมราชจักรีวง
วงษ์นี้ จะ เป็นเจ้าแผ่นดินใหญ่เป็นประธานของ
ตราเครื่องขัตติยราช อิศริยาภรณ์นี้ อยู่เสมอ
เป็นนิตย์

มหาสวามิศราธิบดี

มาตรา ๔ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
จะดำรงที่มหาสวามิศราธิบดี เพื่อจะได้
ปกครองเกียรติยศ ของเครื่องขัตติยราช อิศริ
ยาภรณ์นี้ ให้เจริญรุ่งเรืองต่อไป ให้กิจ
ตามข้อพระราชบัญญัติ แลคำประกาศสำหรับ
เครื่องขัตติยราช อิศริยาภรณ์นี้ ทุกข้อทุก
ประการ ถ้าแลจะมีราชกิจ การพระนคร
มาก ก็ทรงตั้งพระบรมราชวงษ์ผู้มี
เกียรติยศอย่างสูงยิ่ง ซึ่งเป็นที่เคารพ
ศรัทธาไทย ให้ว่าการในที่มหาสวามิศราธิบดี
มีพนักงานที่จะตรวจตรารักษาเกียรติยศ ข้อ
พระราชบัญญัติ แลคำประกาศสำหรับ
เครื่องราช อิศริยาภรณ์นี้ ให้พวกคณา
ภินทร แลคณาภินทรี แลเจ้าพนักงาน
ประพฤติกิจให้ตั้งตามข้อพระราชบัญญัติทั้ง
สิ้น เมื่อจะทรงตั้งพระบรมราชวงษ์พระ
องค์ใด ให้ว่าการในที่มหาสวามิศราธิบดี

ก็จะได้มีคำประกาศตราตั้ง เช่นพระราช
หัตถเลขาสัญญา นาม ประทับพระ
ราชลัญจกร สำหรับเครื่องขัตติยราช อิศริยา
ภรณ์นี้ เป็นสำคัญ พระบรมราชวงษ์ซึ่งได้
รับตราตั้งนี้ จะไปประชุมเช่นอธิบดีในพวก
คณาภินทรต่อไป ทรงตราเครื่องขัตติย
ราช อิศริยาภรณ์ สำหรับมหาสวามิศราธิบดี
ซึ่งจะประทับพระองค์ แลเครื่องทรง
เหมือนอย่างคณาภินทรที่ปวง ซึ่งจะ
กำหนดไว้ต่อไป ภายหน้า

มหาสวามินี

มาตรา ๕ พระบรมราชวงษ์ฝ่ายใน ซึ่ง
มีพระราชอิสริยยศใหญ่ มีพระเกียรติยศ
ดำรงที่สมเด็จพระบรมราชเทวี รับพระ
เสาวนีย์ในเวลาที่เป็นไปอยู่นี้ ให้ดำรงใน
ที่สวามินี สำหรับเครื่องขัตติยราช อิศริยา
ภรณ์นี้ แลเป็นปฐม เป็นอธิบดีในพวก
คณาภินทรฝ่ายใน เพื่อจะได้พิทักษ์รักษา
ข้อพระราชบัญญัติแลคำประกาศ ซึ่งเป็น
ราชประเพณี สำหรับเครื่องขัตติยราช อิศริยา
ภรณ์นี้ ให้เป็นหลักฐานมั่นคงถาวร อยู่เสมอ
พนักงานมหาสวามินีนั้น ก็อย่างเกี่ยวพัน
กับมหาสวามิศราธิบดี ในการที่จะรักษา
ยศศักดิ์ ของเครื่องขัตติยราช อิศริยาภรณ์
นี้ ให้มั่นคงถาวร ตั้งตามข้อพระราชบัญญัติ
แลคำประกาศ สำหรับเครื่องขัตติยราช อิศริยา
ภรณ์นี้ อยู่เสมอทุกข้อทุกประการ ทรงตรา
เครื่องขัตติยราช อิศริยาภรณ์ สำหรับมหา
สวามินีที่จะประทับพระองค์นั้น เหมือนอย่าง

มหา สวามีศรราช อธิบดี
เหมือน อย่าง คณา ภาณกร ฝ่ายใน ทั้ง ปวง ซึ่ง
กำหนด ต่อไป ภายหน้า

ผู้ที่ ควร จะ เป็น พวก คณา ภาณกร

มาตรา ๖ ท่าน ผู้ที่ ควร จะ ได้ รับ ยก เป็น
คณา ภาณกร ของ เครื่อง ขัตติย ราช อิศริยา
ภรณ์ ที่ เฉพาะ ได้ แต่ พระ บรม วงษา นวงษ์
ซึ่ง เสด็จ สม พระ วงษ์ โดย ดั่ง ใน พระ บาท
สมเด็จพระ พุทธ ยอก ฟ้า ๆ โลกย์ ซึ่ง ยัง
คง ยก เป็น เจ้า อยู่ จะ เป็น เจ้า ฟ้า ๆ พระ องค์
เจ้า ๆ หม่อม เจ้า ซึ่ง มีความ ดี ความ ชวย
มี หน้า พระ ไทย ซื่อ สัตย์ สุจริต ต่อ ราช ตระกูล
แล ราชการ มี กำลัง พอดี จะ รักษา พระ
เกียรติยศ อัน สูง ยิ่ง นี้ ได้ พระ บาท สมเด็จ
พระเจ้า อยู่ หัว ทรง พระ ราช คำ รั้ง เห็น ชอบ
เห็น ควร ก็ จะ ทรง พระ กรุณา โปรดเกล้า ฯ
ตั้ง ท่าน พระ องค์ นั้น ให้ รับ เครื่อง ขัตติย ราช
อิสริยา ภรณ์ เป็น คณา ภาณกร สัก แล้ว แต่ พระ
ราช ธุจ ไทย ซึ่ง จะ ทรง พระ กรุณา โปรดเกล้า ฯ
ท่าน พระ องค์ หนึ่ง พระ องค์ ใด ที่ จะ ขอ แล
วัง วอน ว่า ควร จะ ได้ รับ พระ ราช ทาน นี้ ไม่
ได้ เป็น อัน ชาติ ถ้า ทรง พระ กรุณา โปรด
เกล้า ฯ ตั้ง ท่าน พระ องค์ ใด แล้ว ท่าน พระ
องค์ นั้น ต้อง ประพฤติ ให้ ชำระ ตาม ข้อ พระ
ราช บัญญัติ แล คำ ประกาศ ทก ขะ ทก ประ การ
แล จะ ได้ รับ คุณ ประ โยชน์ อัน พิเศษ ซึ่ง มี
อยู่ใน ข้อ พระ ราช บัญญัติ เหมือน อย่าง เครื่อง
ราช อิศริยา ภรณ์ อื่น ๆ สำหรับ แผ่น ดิน ทั้ง สิ้น
ถ้า ทรง พระ กรุณา โปรดเกล้า ฯ ตั้ง หม่อม เจ้า
องค์ หนึ่ง องค์ ใด ให้ เป็น คณา ภาณกร ใน เครื่อง

ขัตติย ราช อิศริยา ภรณ์ หม่อม เจ้า องค์ นั้น
แม้ ถึง ว่า ยัง ไม่ ได้ รับ พระ สพรหม บัทร เป็น
พระ องค์ เจ้า ก็ ได้ มี อิศริย ยศ เหมือน
อย่าง พระ องค์ เจ้า ทุก ประการ

พวก กิตติม ศักดิ์ คณา ภาณกร

มาตรา ๗ พระ บาท สมเด็จ พระ เจ้า อยู่ หัว
แล รัช ชาติ ยาท ญา ผู้ ซึ่ง จะ สืบ ชาติ ราช
สันตติ วงษ์ ดำรง ราช อิศริย ยศ เป็น พระ เจ้า
แผ่นดิน สืบ ไป เมื่อ ทรง พระ ราช คำ รั้ง
เห็น ชอบ เห็น ควร เวลา ไร ก็ จะ ทรง พระ กรุณา
โปรดเกล้า ฯ พระ ราช ทาน พระ บรม ราช
มัญจาค ให้ เจ้านาย ต่าง ประเทศ ญา เจ้า ประเทศ
ราช ผู้ ใหญ่ องค์ หนึ่ง องค์ ใด ให้ เข้า เป็น
พวก กิตติม ศักดิ์ คณา ภาณกร มี เกียรติยศ
ใน เครื่อง ขัตติย ราช อิศริยา ภรณ์ กิตติม ศักดิ์
คณา ภาณกร นั้น จะ เป็น จำนวน เพิ่ม
ต่าง หาก นอกจาก คณา ภาณกร ที่ กล่าว
มาแล้ว

เครื่อง ประดับ

สำหรับ คณา ภาณกร ฝ่าย หน้า

มาตรา ๘ ลวดลาย ดวงตรา ซึ่งเป็น ที่หมาย
ของ เครื่อง ขัตติย ราช อิศริยา ภรณ์ สำหรับ
คณา ภาณกร นั้น

มหา จักร กรี

๑. ชื่อ มหา จักร กรี ข้าง หน้า เป็น รูป จักร
๘ กลีบ ลง ษา ราช าว สี ขาว มี รูป ตรี
ศูล เงิน ตาม หว่าง กลีบ จักร กลาง วง จักร
เป็น รูป ประทุม อดา โลม ประทับ เพ็ชร พัน

เช่น รัศมีลงยาราชาวดี ระบายสีฟ้า ขอบ
 รอบ เป็น อักษรตัวทอง พื้นลงยาราชาวดี
 สีแดง เป็น มคชคาถาภาษีกว่า “ ตรีวิกรม
 สกฤษฎีเชฐ สัมผัสสมมายนิ สกวาโชชชิตกัญ
 สกฤษฎีฐาภิวักชนิ ” (แปล เนื้อความว่า
 ความรักใคร่ใน พระรัตนไตรย แล รัศมีของ
 คน แล วงษ์ ของ คน อันจิตร ช่อทอง ใน พระ
 ราชานองคน เป็น ศรีธรรมเจดีย์แห่ง รัศมี
 ของคน ๆ เป็น เครื่องทำให้ รัศมีแห่งคน
 เจริญยิ่ง) รอบขอบนอกเช่น พวงมาลัยใบ
 ดอกไชยพฤษย์ ใบลงยาราชาวดี สีเขียว
 ดอกลงยาราชาวดี สีชมพู ได้พวงมาลัย
 ลงไปเป็น แพร่แดงลงยาลีลามณี มี อักษรย่อ
 เป็นภาษิต ของ เครื่องชกัตติยราช อิศริยาภรณ์
 มหาจักรกรี บรมวงษ์ ๑, ๑, ๒, ๓, ๑, ๑, ๑,
 ๑ ข้างบน ครีศูลไว้ไป เป็น อักษร ๑, ๑, ๑, ๑
 ไขว่กัน เป็น พระนามใน พระบาทสมเด็จพระ
 พุทธยอดฟ้าจุฬาโลกย์ (คือ บรมราชา
 ธิราชวรามาชิปัตถิ) แต่มี มหามงกุฏของ
 คำมี รัศมี เป็นเงิน ที่ จอม มงกุฏเช่น ขานพีย
 ยี่กลีบ จักร ข้างหลัง ที่ กลาง ดวงตราเป็น
 รูปครุฑ ปราสาท มหามงกุฏ แล จอมมงกุฏ ซึ่ง
 เป็นที่หมายประจำรัชกาล ทุก ๆ แผ่นดิน ซึ่ง
 ได้ สืบสันตติวงศ์ เนื่องมา จากปฐมรัชกาล
 ทำด้วยทองคำ กลางดวงตราพื้นลงยา
 ราชาวดี สีเขียว ขอบรอบเป็น อักษรทอง
 คำว่า “ ยี่มเมียม จักรวาศถ ศักราช ๑๒๔๔
 ปฐมรัชกาล ยี่ที่ครบร้อย ” พื้นลงยาราชา
 วดี สีแดง แต่ไม่มีพวงมาลัย บนปลายรัศมี
 เป็น ขอบ สำหรับแขวนห้อย กับสายสร้อย ลง

ยาราชาวดียาว ๒๑ นิ้ว กว้างถึงนิ้ว เป็น
 รูปประทุมอดนาโลมลงยาราชาวดี กลาง
 อดนาโลม ประทับ เพ็ชร สลัษกันไป กับจักร
 กรี แผลงไขว่กันลงยาราชาวดี กับมีสร้อย
 ทองยี่กึ่งจนตลอดข้างหลัง เป็น เข็มมี
 สลัก เข็มไว้สำหรับ สรววม พระสอ

จุดจักรกรี

๒ ดวงจุดจักรกรี เป็นรูปจักรกรีซีก
 กับข้างบนเป็นเครื่องอัญญาวุธ แล เครื่อง
 พิไชยสงครามไขว่กัน ทำด้วยทองคำแล
 มีคาถาภาษิตในวงจักรด้วย มีห่วงห้อย
 กับแพรแถบสีเหลือง กว้าง ๔ นิ้ว สพาย
 ข้างซ้ายมาขวา

จักรกรี ตารา

๓ ดวง ตาราจักรกรี ตารา เป็นรูปจักร
 ๑๐ กลีบ ลงยาราชาวดี สีขาว แล มีรัศมี
 เป็นเส้นเงินตลอดกลีบจักร สลัษกันไป
 กับตรีศูลทุกหัวมีกลีบทั้ง ๑๐ ทิศ กลาง
 ดวงตราเป็นรูปประทุมอดนาโลม ประทับ เพ็ชร
 ลงยาราชาวดี มีคาถาภาษิต เหมือนอย่าง
 รูปอมร ตรามหาจักรกรี เว้นไว้แต่ไม่มีพวง
 มาลัย ข้างหลังเป็นเข็มสำหรับ กลัดที่
 เสือ ฉะดก ข้างซ้าย รวมทั้ง ๓ อย่างนี้ เป็น
 เครื่องชกัตติยราช อิศริยาภรณ์ สำหรับคณา
 ภิโยธร สำหรับ หัน

เครื่องประดับ

สำหรับ คณา ภยัน ตรี ฝ่ายใน

แต่ดวงตรา เครื่องชกัตติยราช อิศริยาภรณ์
 สำหรับพวก คณา ภยัน ตรี ฝ่ายในนั้น

๑ ทรงตราอย่าง มหาจักร กวี แต่ย่อมน้อยหนึ่ง ประคัมเพชร ทั้งทรง ห้อยสายสร้อยลงยาราชาวก็ ประคัมเพชร สำหรับ สวมพระ สอ ฎา ห้อย กับ แพร แดง สี เหลือง กว้าง นิ้วหนึ่ง ผก เป็น รูป แม่ง ปอก ลัก ที่ สกั กั ใต้ ตาม สมัย ที่ ทรง ใช้

๒ ทรงตรา จด จักร กวี ห้อย แพร แดง สี เหลือง กว้าง ๒ นิ้ว กิ่ง สพาย ข่า ซ้าย มาขวา

๓ จักร กวี ราว เหมือน ฝ้าย หน้า แต่ย่อมน้อยหนึ่ง

เครื่อง ยศ

มาตรา ๔ ยันตา ท่าน ที่ เป็น คณาภยนิกร ใน เครื่อง ขัตติยราชอิสริยาภรณ์ นี้ จะ ต้อง หา เครื่อง แต่ง พระ องค์ เป็น เครื่อง ยศ สำหรับ กับ เครื่อง ขัตติยราชอิสริยาภรณ์ นี้ มี จำนวน ต่อ ไป ดังนี้

๑ เสื้อ รูป ตูนิค อย่าง ขก สี สี่ ขาว ห้อย กับ มือ ขก สี ทอง ขน กำมะหยี่ สี เขียว แก่ ปลาย จักร กวี ขก กิ่ง กับ ประทมน อัญญา โลม ทรง กว้าง นิ้ว กิ่ง มือ กว้าง ๔ นิ้ว คุม นิ้ว ๔ เม็ด คุม หลัง ๒ เม็ด อย่าง กลม เกลี้ยง กา ไรล์ ทอง

๒ หมวก รูป แอส เม็ค คีม สัก ลาด ชาว โรม กา ไรล์ ทอง แทบ ทอง ปลาย จักร กวี หน้า หมวก เป็น รูป จักร กวี ราว กา ไรล์ ทอง มี ยี่ ก่า เสียบ ขน นก การเวก ขก ข้าง ซวา ยศ ๓ หมวก เป็น รูป ทวี ศูล มี ฐาน คุม หมวก เป็น รูป จักร กวี ขก ทวี มี รัศ กาง เป็น ไรล์ ปลาย จักร กวี

- ๓ แพร นุ่ง กิ่ง สี แดง
- ๔ รัศ ประคัม ทอง ลัก มี ภู ครอบ หน้า
- ๕ รอง เท้า หน้า กำ ฝั้น มี คอก ไม้ สี

เหลือง เข็ม กา ไรล์ ดง เท้า สี ฟอง มุก

๖ กระเชอ อย่าง แม่ทัพ คำ มง่า ฝัก เงิน เขอร์มัน กา ไรล์ ทอง มี ภู ทอง ห้อย สาย กระเชอ ใหม สี เขียว แก่ ลัก กิ่ง ทอง เป็น ไรล์ สี กระจ เป็น รูป จักร กวี ขก กิ่ง

๗ เสื้อ ครอบ ทอง เครื่อง ยศ สำหรับ พว กคณาภยนิกร ฝ้าย ใ น นั น

๑ เสื้อ แยก เกิด แพร ขาว มือ คอก ขลิบ ลวด ปลาย สี เขียว กิ่ง ทอง เป็น ระบาย กว้าง นิ้ว กิ่ง

๒ แพร แดง คุม สี นวน ฎา เหลือง อ่อน ปัก ปลาย จักร กวี มี ไข ไขบ พุก ข แซก เป็น หย่อม ทั้ง สิ้น

๓ แพร นุ่ง ทั่ว น คอก สี แดง

๔ รอง เท้า แพร สี เขียว อ่อน มี คอก ไม้ แล เข็ม กา ไรล์ ดง เท้า แพร สี ฟอง มุก เครื่อง ยศ สำหรับ คณาภยนิกร คณาภยนิกร ฝ้าย หน้า ฝ้าย ใ น ที่ กลาว มา นี้ เมื่อ จะ ทรง พระ กรุณา ไป รค เกล็ด าว ทั้ง ทำน พระ องค์ หนึ่ง พระ องค์ ใด ให้ เป็น คณาภยนิกร ใน เครื่อง ขัตติย ราชอิสริยาภรณ์ นี้ แล้ว เจ้า พนักงาน จะ แจร ความ ไป ใ ให้ ทราย ล่วง หน้า ก่อน จะ ใ ให้ เตรียม หา ไร ให้ พร้อม เมื่อ ถึง เวลา ที่ จะ รับ ทรง ตรา เครื่อง ขัตติย ราชอิสริยาภรณ์ นี้ จะ ใ ให้ แต่ง พระ องค์ ให้ พร้อม ตาม ข้อ พระ ราช ัญญูติ ฎา จะ แต่ง เมื่อ เวลา หนึ่ง เวลา ใด เต็ม ยศ ใหญ่ เจ้า พนักงาน จึง จะมี หมาย ขอก ต่อ ภาย หลัง

ดวงตราประดับ สำหรับ

ผู้เฒ่าเข้าเฝ้าใหญ่ประดับเพชร

มาตรา ๑๐ ดวงตราเครื่องขัตติยราช
 อิศริยาภรณ์ แด่เครื่องทรง สำหรับผู้เฒ่า
 เฒ่าใหญ่ ของเครื่องขัตติยราช อิศริยาภรณ์
 อันมีเกียรติคุณรุ่งเรืองยิ่งนี้ ก็เหมือนกัน
 กับดวงตรา แด่เครื่องยศ สำหรับพวกคณา
 ภณันดร ผิดกัน แต่ดวงตรา มหาจักรี
 แด่สายสร้อยกับจักรีการานั้น ประดับ
 เพชรทั้งสี่ แด่เครื่องทรงนั้น ก็ทำ
 ด้วยสิ่งของ แด่แบบอย่างชนิดเดียวกับ
 คณาภณันดร ทั้งปวง เว้นไว้แต่จะผิดที่แก
 ไขเปลี่ยนแปลงบ้าง พอจะให้เป็นที่หมาย
 สมกับพระราชอิสริยยศ ผู้เฒ่าเข้าเฝ้าใหญ่
 แห่งดวงตราเครื่องขัตติยราช อิศริยาภรณ์
 แด่เครื่องทรง สำหรับมหาสวามิศราธิบดีนั้น
 ถ้าทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ก็ให้พระ
 ขุนราชวงษ์ องค์หนึ่ง องค์ใด ซึ่งเป็น
 คณาภณันดร ของเครื่องขัตติยราช อิศริยาภรณ์
 นี้ ดำรงที่มหาสวามิศราธิบดี เมื่อเวลา
 ตั้งพวกคณาภณันดร ก็ให้แต่งเครื่องทรง
 อย่างเดียวกับที่ทรงมาแล้ว อย่างคณา
 ภณันดร ของเครื่องขัตติยราช อิศริยาภรณ์
 นี้ทุกประการ แด่เครื่องทรงสำหรับมหา
 สวามิศราธิบดีนั้น อย่างเดียวกับกับคณาภณันดร
 ฝ่ายใน

คณาภณันดรประดับเครื่อง

ขัตติยราช อิศริยาภรณ์

มาตรา ๑๑ บันดาคณาภณันดรทั้งปวง
 ที่ได้รับพระราชทานดวงตราเครื่องขัตติย

ราช อิศริยาภรณ์ ต้องตามขัตติยนิยมเสร็จ
 แล้ว ให้ใช้ดวงตรา มหาจักรี กร็ ห้อยสาย
 สร้อย แต่งสวมพระสอ จักรีการา
 ประดับแถบเสื่อทรงชั้นนอก ที่พระทรงข้าง
 ซ้าย ดวงตรา จตุจักรี กร็ ห้อย แด่สี่
 เหลือง กล้าง ๔ นิ้ว ผูกเป็นรูปแมงป่องสวม
 สะพาย ข่า ซ้าย มาขวา กับเสื่อยศที่กล่าว
 มาแล้วเสมอไป ทรงแต่งเมื่อเวลาประชุม
 ใหญ่ ในการพระราชพิธีต่าง ๆ ที่เข้า
 ราชการ ต้องใช้สวมเสื่อเย็บรมย์เข้ม ขอบ
 เฒ่าเวลาแต่งตัวเต็มตามยศ ให้คณาภณันดร
 ทรงเครื่องยศ เช่นกำหนดมาแล้วทุกประการ
 แทนเสื่อยศอื่น ๆ ได้ ถ้าจะทรงเสื่อยศ
 อย่างอื่น ประดับเครื่องขัตติยราช อิศริยาภรณ์
 นี้ก็ได้ เว้นแต่เวลาที่ประชุมกำหนดให้ทรง
 แต่งเครื่องทรง สำหรับเครื่องขัตติยราช
 อิศริยาภรณ์ จะทรงเครื่องทรงอย่างอื่น
 ไม่ได้ ถ้าเป็นเวลาสวมเสื่อครั้งยศซึ่งเป็น
 การหลวงก็ดี ถ้าเป็นการพิเศษ นอกจาก
 การหลวงก็ดี ก็ให้คณาภณันดร ประดับ
 พระองค์ ด้วยดวงตรา มหาจักรี มีสายสร้อย
 กับจักรีการา ถ้าดวงตรา จตุจักรี
 มี แด่สะพายกับจักรีการา อย่าง
 หนึ่งอย่างใดก็ได้ ตามชอบพระหฤทัย
 แต่ห้ามมิให้ประดับพระองค์คณาภณันดร ใน
 เวลาแต่งครั้งยศตามธรรมเนียม พร้อมทั้ง
 จตุจักรี มหาจักรี ในเสื่อที่แต่งใน
 เวลาเป็น ถ้าเสื่อยศปกติด้วยกันทั้ง ๒
 เว้นแต่แต่งเต็มยศ จึงจะประดับดวงตรา
 จตุจักรี มหาจักรี แด่สายสร้อย
 พร้อมกันก็ได้ ส่วนคณาภณันดรฝ่ายในนั้น

ให้แต่ง พระ องค์ ทั่วยศ ทรง ตรามหาจักรี กริ
 ห้อย สายสร้อย กษัตริย์ จักร กริ ห้อย แพร
 แดง สะพาย กษัตริย์ จักร กริ การา เมื่อ เวลา การ
 ประชุม กำหนด สำหรับ เครื่อง ชักตีย ราช
 อิศริยาภรณ์ แล เวลา การ ประชุม ใหญ่ ที่
 เปน การ เค็มยศ แต่ ถ้า มี ใช้ การ เค็มยศ
 แล การ พิเศษ มงคล นอก จาก การ หลวง จะ
 ทรง แต่ง แต่ง ทรง ตรามหา จักร กริ ห้อย แพร
 แดง สีเหลืองผูก เปน แม่ง ป่อ ๆ จะ ทิศ
 จักร กริ การา ทั่วยศ ๆ จะ ทรง แต่ง จักร กริ
 ห้อย สายสร้อย กษัตริย์ จักร กริ การา ก็ได้ แต่
 ห้าม ให้ ทรง แต่ง ทั่วยศ ตรามหา จักร กริ
 ทิศ แพร แดงผูก เปน แม่ง ป่อ พร้อม กับ สาย
 สะพาย จักร กริ เลย

ลำดับ ยศ คณา ภยันตร ต่าง ๆ

มาตรา ๑๒ บันด้าท่าน ที่เป็น คณา ภยันตร
 นั้น มีลำดับ เกียรติยศ อยู่ หน้า บันด้าผู้ ที่ ไ้
 รับ เครื่อง ราช อิศริยาภรณ์ อื่น ๆ สำหรับ กรุง
 สยาม ทั้งสิ้น เพราะ เครื่อง ชักตีย ราช อิศริ
 ยาภรณ์ อื่น มีเกียรติคุณ รุ่งเรือง ยิ่ง นี้ เป็น
 เครื่อง ราช อิศริยาภรณ์ อื่น สูง สุด ของ กรุง
 สยาม แล ใน พวก คณา ภยันตร ซึ่ง มี ยศ
 เสมอกัน มี ลำดับ เกียรติยศ อยู่ หน้า แล หลัง
 กัน ตาม ลำดับ ที่ ไ้ รับ พระ ราชทาน ทรง ตราก
 ก่อน แล ภายหลัง อื่น ฤๅ ฤๅ ฤๅ คณา
 ภยันตร นั้น จะ มี ระเบียบ อิศริยยศ ใน หมู่ เดียว
 กัน ตาม ที่ ไ้ พระ ราชทาน พระ บรม ราชธา
 นุญาต ที่ ไ้ ฤๅ ฤๅ ฤๅ คณา ภยันตร ไ้
 ตามวัน ที่ แ่ แล อ่อน แล พระ ราช ระเบียบ นาม
 ไ้ ใน ที่ ต่อ มหา สวามิศรา วิษยิ ลง มา หน้า

คณา ภยันตร ใน จำนวน

**คณา ภยันตร มี ประโยชน์ ที่
 จะ ทำ รูป เครื่อง ราช อิศริยาภรณ์
 ประดับ ใน ดวง ตรา อารัม
 ถ้า อารัม ไม่มี สิ่ง ที่ ประคอง
 ก็ ให้ มี สิ่ง ที่ ประคอง ขึ้น**

มาตรา ๑๓ เพื่อ จะ ให้ เปน เกียรติยศ
 อัน ยิ่ง ใหญ่ แก่ คณา ภยันตร ทั้งปวง พระ ราชธา
 นนต์ พระ เจ้า อยู่ หัว ทรง พระ บรม ราชธา
 นุญาต พระ ราชทาน ให้ คณา ภยันตร มี อำนาจ
 ที่ จะ ใช้ ทรง ตรามหา จักร กริ กับ สาย สร้อย
 ประดับ ใน ดวง ตรา อารัม สำหรับ พระ องค์ ไ้ ถ้า
 ดวง ตรา อารัม นั้น ยัง ไม่มี สิ่ง ที่ ประคอง ทรง ตราก
 ก็ ให้ คณา ภยันตร นั้น แต่ง ความ ต่อ เจ้า
 พนักงาน จักร กริ มุทรา นการ ๆ จะ ฤๅ ฤๅ สิ่ง
 ที่ ประคอง ทรง ตราก นั้น ให้ แก่ คณา ภยันตร
 ที่ ไ้ รับ เครื่อง ชักตีย ราช อิศริยาภรณ์ นี้ ทุก ๆ
 พระ องค์ แล ให้ คณา ภยันตร นั้น จารึก ทรง
 ตราก อารัม สำหรับ พระ องค์ ลง ใน แผ่น ทอง
 แดง ๆ จะ ลง ษา ใน แผ่น ทอง แดง นั้น ให้
 ถูก ต้อง กับ สี ตราก อารัม ที่ เคย ใช้ ไ้ ไ้ ให้
 มี พระ นาม แล ตำแหน่ง ยศ ของ คณา ภยันตร
 กับ วัน เดือน ปี เดือน ที่ ไ้ รับ พระ ราชทาน เครื่อง
 ชักตีย ราช อิศริยาภรณ์ นี้ แล วันที่ แ่ ทอง
 แดง ไ้ ที่ ช้าง ล่าง เมื่อ คณา ภยันตร ล่วง ลับ
 ไป แลแล้ว เจ้า พนักงาน จะ ไ้ จารึก วัน ที่ ล่วง
 ลับ ไป ไ้ เป็น ที่ ระฤๅ ต่อ ไป สิ้น ฤๅ นาน
 แล แผ่น ทอง แดง นี้ ให้ ฤๅ ฤๅ ไ้ สำหรับ
 นั้ง ใน จักร กริ สภา แล เมื่อ คณา ภยันตร ล่วง

ล้นไปแล้ว เจ้าพนักงาน จะได้ปลงไป คิดที่
ห้อง เหลือง พระที่นั่งบรมราชสถิตย
มโหฬาร ใน จังหวัด พระที่นั่งจักรกรีมหา
ปราสาทซึ่งเป็น จักรกรีสภา

พระราชลัญจกร

สำหรับเครื่องขัตติยราชอิสริยาภรณ์

มาตรา ๑๔ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
ให้สร้างพระราชลัญจกร ขึ้นไว้สำหรับเครื่อง
ขัตติยราชอิสริยาภรณ์นี้ ควบตราลัญจกร
ขนาด ๓ นิ้ว กิ่ง เป็นรูปจักรกรีไขว่กัน ทรง
กลางจักรหว่างตรีข้างขวา เป็นรูปประทุม
อุณาโลมมีรัศมี ข้างซ้าย เป็นรูปครุฑ
ปราสาทมหามงกุฎ มงกุฎ ขอบจักรนั้น
เป็นคาถาภาษิต สำหรับเครื่องขัตติยราช
อิสริยาภรณ์ ขอบรอบดวงตราจารึกว่า
“ พระราชลัญจกรสำหรับเครื่องขัตติยราช
อิสริยาภรณ์นี้มีเกียรติคุณรุ่งเรืองยิ่ง
ตรามหาจักรกรีบรมราชวงษ์ ” เป็นพระราช
ลัญจกร สำหรับเครื่องขัตติยราชอิสริยา
ภรณ์นี้ อยู่เสมอ สำหรับประทับชื่อพระราช
บัญญัติแล้ว คำประกาศ และตราตั้ง คำสั่ง
และหนังสือสำคัญต่าง ๆ ซึ่งมีอยู่แล้วแต่จัก
มีต่อไป ซึ่งเกี่ยวกับเครื่องขัตติยราชอิสริยา
ภรณ์นี้ทุกอย่าง

เจ้าพนักงานสำหรับเครื่อง

ขัตติยราชอิสริยาภรณ์

มาตรา ๑๕ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
จะทรงตั้งเจ้าพนักงาน ไว้สำหรับเครื่อง
ขัตติยราชอิสริยาภรณ์นี้ มีตำแหน่งลัญ

จกรภิบาล ๑ เลขานุการ ๑ มุทราธิการ ๑
เจ้าพนักงานเหล่านี้ จะมีตำแหน่งยศตาม
ระเบียบข้อที่จัดไว้ข้างบนนั้น ต้องประพฤติ
ให้ต้องตามชื่อพระราชบัญญัติ ทุกข้อ
ทุกประการ

ลัญจกรภิบาล

มาตรา ๑๖ ลัญจกรภิบาลของเครื่อง
ขัตติยราชอิสริยาภรณ์นี้ พระบาทสมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัว และรัชทายาท ญาติซึ่งจะ
สืบสายตากราชนิกวงศ์ ดำรงราชอิสริย
ยศเป็นพระเจ้าแผ่นดินสืบไป จะทรงตั้งผู้
หนึ่งผู้ใด ตามแต่พระราชอัชฌาไศรยจะทรง
เห็นชอบเห็นควร ให้รับตำแหน่งยศนี้ มี
พนักงานสำหรับรักษาพระราชลัญจกร . สำ
หรับเครื่องขัตติยราชอิสริยาภรณ์นี้ แต่เป็น
ผู้ประทับ ญาติให้ประทับพระราชลัญจกร .
ในชั้นตราชื่อพระราชบัญญัติ และประกาศ
 नियัตตราตั้ง และหนังสือสำคัญ ซึ่งเกี่ยว
ด้วยเครื่องขัตติยราชอิสริยาภรณ์นี้ ที่ จะ
ต้องประทับพระราชลัญจกรนี้ทั้งสิ้น ในเวลา
เมื่อทรงตั้งพวกคณะถ้อยครใหม่ จะเป็น
ผู้เชิญดวงตรามหาจักรกรีถวาย และเป็นผู้รับ
พระบรมราชโองการทุกสิ่งทุกอย่าง ในการ
ที่เกี่ยวกับเครื่องขัตติยราชอิสริยาภรณ์นี้ แต่
เป็นผู้ทำตราตั้ง และเรียบเรียงชื่อพระราช
บัญญัติ และคำประกาศต่าง ๆ รัย ๆ สำ
ของผู้เป็นเจ้าเป็นใหญ่ ฤ็มหาสวามีศรว
ธิบกี และมหาสวามีนี้สั่งแก่เจ้าพนักงาน
ต่าง ๆ เมื่อจะทรงตั้งคณะถ้อยครใหม่จะให้
สั่งเลขานุการ ให้มีหนังสือแจ้งความแก่

คณาภยนิกรให้รู้ล่วงหน้า แต่เป็นพนักงาน
 คณิกทชอบ ให้คณาภยนิกร แลเจ้าพนักงาน
 ประพฤติให้ต้อง ตาม ข้อพระ ราชบัญญัติ
 ซึ่งมีอยู่แล้ว แลจะมีต่อไป แล้วแต่หน้าพระ
 ไทยของผู้เป็นเจ้าเป็นใหญ่ แลมหา สวา
 มิศราธิบดี แลมหา สวามินิ จะทรง เห็น ชอบ
 เห็น ควร ถ้า จะทำการ อย่าง หนึ่ง อย่าง ใด
 ที่เกี่ยวข้อง เครื่อง ขัตติยราช อิศริยาภรณ์ นี้ ซึ่ง
 นอก จากหน้าที่ ซึ่งกำหนดไว้ ฤๅ การ ใด ๆ
 ก็ดี แล้วแต่ จะทรง สั่ง ทรง ครา เครื่อง ประ
 คัย สำหรับ ตำแหน่ง ยศ นั้น เป็นรูป พระ ราช
 ลัญจกร ห้อย มงกุฎ มี สาย สร้อย ลง ข้าราชการ
 ทั่ว สรรวม สอ แลมี เครื่อง ยศ เหมือน อย่าง
 คณาภยนิกร แต่ หมวก นั้น เลียน ขน นก กระ
 รอก เท็ค สี ขาว แทน ขน นก การเวก แต่ ถ้า
 พระ บรม มงกุฎ นว มงกุฎ ซึ่ง เป็น คณาภยนิกร
 จะให้ ทรง รัย ตำแหน่ง นี้ ไม่ ต้อง เปลี่ยน ให้
 คง ใช้ ขน นก การเวก อยู่ เช่น แต่ เพิ่ม สาย
 สร้อย อีก สาย หนึ่ง ลัญจกร ราช ภิบาล นั้น ทรง
 พระ ครอบ ไม้ ปรก เกล้า พระ ราชทาน ประ
 โยชน์ แล อำนาจ ให้ ใช้ ทรง ครา ตำแหน่ง แล
 สาย สร้อย ประคัย ที่ ทรง อารัม สำหรับ ตัว
 ไม้ แล ต้อง สลัก ทรง อารัม ของ ตัว ลง ใ้ แผ่น
 ทอง แดง ฤๅ จะ ทรง ยาก็ ใ้ มา ติด ประคัย
 ไว้ ใน แก้ว ตำแหน่ง ที่ หนึ่ง ถ้า ลัญจกร ราช ภิบาล
 ไม่ มีความ ผิด ร้าย ต้อง ถอด ต้อง ไล่ แล้ว แต่
 ตัว เต็ม ใจ จะ ลา ออก จาก ตำแหน่ง ที่ ก็ ต้อง
 คืน ทรง ครา สำหรับ ตำแหน่ง แต่ แผ่น ทอง
 แดง ทรง อารัม แล รูป ทรง ครา ตำแหน่ง ที่ ประ
 คัย ไว้ ใน ทรง อารัม นั้น ไม่ ต้อง ลบ ไม่ ต้อง
 ถอน แต่ ทรง อารัม ที่ ประคัย ไว้ ที่ แก้ว หนึ่ง

นั้น เจ้าพนักงาน จะ ปลด ไป คิด ไว้ ที่ ใน ต้อง
 จัก กรี สภา ตาม แถว ทรง ครา เจ้าพนักงาน เว้น
 ไว้ แต่ เป็น ไทย จึง ต้อง ถอน แล ลบ ชื่อ เสีย
 จาก ขาญ ชี สรรขบ ทั้ง สิ้น ด้วย

เลขา นุการ

มาตรา ๑๗ เลขา นุการ สำหรับ เครื่อง
 ขัตติยราช อิศริยาภรณ์ นี้ พระ บาท สมเด็จ
 พระ เจ้า อยู่หัว แล รัชชทายาท ฤๅ ผู้ ซึ่ง จะ สืบ
 อาย ติกราช สัตถ์ ติวงษ์ ดำรง ราช อิศริยยศ
 เป็น พระ เจ้า แผ่นดิน สืบ ไป จะ ทรง ตั้ง ผู้ หนึ่ง
 ผู้ ใด แล้วแต่ พระ ราช อธิบาย ไครย จะ ทรง
 เห็น ชอบ เห็น ควร ให้ เป็น เลขา นุการ มี
 พนักงาน เป็น ผู้ ช่วย ลัด จ ุกร ภิบาล ใน การ
 หนึ่ง สือ ทก อย่าง ที่ เกี่ยว ด้วย เครื่อง ขัตติย
 ราช อิศริยาภรณ์ นี้ เมื่อ เวลา ทรง ตั้ง คณา
 ภยนิกร ใหม่ เป็น ผู้ อาน คำ ประกาศ ทรง ตั้ง
 แล มี หน้าที่ เป็น พนักงาน ที่ จะ เรียก ทรง ครา
 เครื่อง ยศ จาก คณาภยนิกร ซึ่ง ล่วง ลับ ไป ฤๅ
 คณาภยนิกร ที่ เป็น ไทย ต้อง ไล่ ต้อง ถอน จาก
 พวก ใน เครื่อง ขัตติยราช อิศริยาภรณ์ นี้ แล มี
 พนักงาน ที่ จะ เก็บ แล จาก ขาญ ชี พวก ที่ ได้ รัย
 เครื่อง ขัตติยราช อิศริยาภรณ์ นี้ ให้ เต็ม จำนวน
 ทั้ง อิก ประจุบัน แล จะ ทหมาย เหตุ ความ กี่
 ความ ชอบ ของ พวก ใน เครื่อง ขัตติย ราช
 อิศริยาภรณ์ นี้

แต่ จะ ทหมาย เหตุ ต่าง ๆ ใน การ ที่ เกี่ยว
 ด้วย เครื่อง ขัตติยราช อิศริยาภรณ์ นี้ ซึ่ง เป็น
 ไป แล้ว ฤๅ จะ เกิด ขึ้น ลง ใน สมุค สรรขบ
 ของ เครื่อง ขัตติยราช อิศริยาภรณ์ นี้ ไว้
 สำหรับ แผ่นดิน ทุก ประการ แล เลขา นุการ

ตั้งรับจากตำบลบ้านแลงซึ่งตั้งอยู่ของ
 พวกในเครื่องขัตติยราชอิสริยาภรณ์นี้ซึ่ง
 มีตัวอยู่ทั้งปวง ในเวลาวันประชุมตั้งคณะ
 ภยันทรใหม่ เลขาธิการจะประชุมผู้นำสมุท
 ขั้วพระราชบัญญัติให้แก่พวกคณะภยันทร
 แลรับราชการอื่น ๆ ตามแต่สัญญากร
 ภิบาลจะสั่ง เครื่องยศสำหรับเลขาธิการนั้น
 เหมือนอย่างสัญญากรภิบาล ผิดแต่ทวงตรา
 ตำแหน่งยศเป็นรูปจักรกรี ทรงธงกรี
 มีรูปปากไก่ไขว่กัน มีรูปประทุมธูมาโลม ช้าง
 บนลงยาราชาวาทิ ห้อยผ้าสีเหลืองสรวมสอง

ประโยชน์แลอำนาจในตำแหน่งที่จะได้รับ
 นี้จะเทียบกันด้วยที่นักเสไว้ สำหรับ
 สัญญากรภิบาลทุกประการ

จักรกรี มุทรา นุการ

มาตรา ๑๘ จักรกรี มุทรา นุการ สำหรับ
 เครื่อง ขัตติยราชอิสริยาภรณ์นี้ พระบาท
 สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แลรัชชทายาททุก
 ซึ่งจะสืบสายกิตติราชศักดิ์วงษ์ ท้าวงราช
 อิสริยยศเป็นพระเจ้าแผ่นดินสืบไป จะทรง
 ครีผู้หนึ่งผู้ใดแล้วแต่หน้าพระไทย จะทรง
 เห็นชอบเห็นควร ให้เป็นจักรกรี มุทรา นุการ
 มีหน้าที่เป็นพนักงาน สำหรับรับตราอาร์ม
 ของคณะภยันทรทั้งปวง เข้าประทับในที่หนึ่ง
 แลเป็นผู้คิดรูปประคองทวงตราโคคออฟอาร์ม
 ให้แก่พวกคณะภยันทร แลเป็นผู้ให้แบบ
 อย่างแก่พวกคณะภยันทรที่จะประทับ
 เครื่องขัตติยราชอิสริยาภรณ์ ในทวงตรา
 โคคออฟอาร์มของตน แลเก็บรักษาตัว
 อย่างแลทวงตราโคคออฟอาร์มที่จะประทับ

เครื่องขัตติยราชอิสริยาภรณ์นี้ไว้ เป็นแบบ
 สำหรับแผ่นดินทั้งสิ้น แลทำขานยชิกระกล
 วงษ์ของคณะภยันทรที่เรียกว่าวงษ์ราช
 แลรับราชการต่าง ๆ ตามแต่ผู้เป็นเจ้าเป็นใหญ่
 มหาสวามิศราชินี มหาสวามินี จะรับสั่ง
 ซึ่งสัญญากรภิบาล จะแจ้งความมาให้ทราบ
 ตามรับสั่ง ถ้าเวลาทรงตั้งพวกคณะภยันทร
 จักรกรี มุทรา นุการ จะเป็นผู้จักที่นั้นทั้งสิ้น
 เครื่องยศสำหรับจักรกรี มุทรา นุการ ก็เหมือน
 อย่างเลขาธิการ แต่ทวงตราเครื่องยศ
 ตำแหน่งนี้เป็นรูปจักรกรีไขว่กัน กลาง
 จักรกร้างกรีข้างขวา ประคองมตราแผ่น
 กั้น มีรูปโอบราพทช้าง เมื่อกลับกลุชช้าง
 ซ้ายเป็นรูปประทุมธูมาโลมมีรัศมี ในวง
 กลางทวงตราลงยาราชาวาทิ มีมหาสมุทร
 ช้างบน ห้อยแพรแดงเหลืองกว้างสองนิ้ว
 สรวมสอง ประโยชน์แลอำนาจที่จักรกรี
 มุทรา นุการ จะได้ในตำแหน่งนี้ เหมือนอย่าง
 สัญญากรภิบาลทุกข้อทุกประการ

วันกำหนดที่จะตั้งพวกคณะภยันทร

มาตรา ๑๙ วันกำหนดที่จะทรงตั้งคณะ
 ภยันทรใหม่นี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
 กำหนดไว้ว่า วันที่ตรงกับวันพระบรมราชา
 ภิเศก ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า
 จุฬาลงกรณ์ ตามสมัยคติกาลเสมอไปทุกปี
 คือ วันที่ ๑๓ มิถุนายน ถ้าจะมีตั้งคณะ
 ภยันทรใหม่ในวันนั้น เลขาธิการจะแจ้งความ
 ไปให้พวกคณะภยันทร คณะภยันทรที่ทราบ
 ความก่อนเวลา จะได้มาให้ทันกำหนดวัน
 ประชุมนั้น เจ้าพนักงานมาจัดการพร้อมตาม

หน้าที่ในท้อง พระโรง พระที่นั่งจักรีมหา
ปราสาท นั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ทรง ประทับ พระองค์ ด้วย เครื่อง ขัตติยราช
อิสริยาภรณ์นี้ จะ ได้ เสด็จ ออก ประทับ รัตน
บัลลังก์ แล้ว ครอบงำ ภาย นทร แล เจ้า พงษ์งาน
หนึ่ง ตาม เก้า อี เปน หลั โดย ลำดับ ผู้ที่ จะ เปน
คณา ภาณกร ใหม่ ต้อง คอย อยู่ ที่ ที่นั่ง พระ
โรง ท้อง ทิศ ทวัน ออก เมื่อ เสด็จ ประทับ ท้อง
พระ โรง แล้ว สนิมจกราภิบาล จะ นำ ผู้ที่ จะ เปน
คณา ภาณกร เข้า ไป เฝ้า ทูล ถอง ขัตติ พระบาท
แล้ว สนิมจกราภิบาล เชิญ เครื่อง ขัตติยราช
อิสริยาภรณ์ เข้า ไป ถวาย ถวาย ทราบ รับ
มา พระ ราชทาน แล้ว เลขา นุกร จะ ได้ นำ
สมุท ข้อ พระ ราช บัญญัติ มา ให้ แก่ คณา
ภาณกร แล้ว มทรา นการ จะ ได้ นำ คณา
ภาณกร ใหม่ ไป นั่ง ที่ เก้า อี ตาม ตำแหน่ง แล้ว
พระ บาท สมเด็จ พระเจ้า อยู่ หัว เสด็จ ขึ้น ทาง
พระ ทวาร ข้าง ซวา ผู้ ที่ ประชุม พวก คณา
ภาณกร ที่ ขุ กระสัน ซึ่ง เจ้า พงษ์งาน จัด
แล้ว อี ตั้ง ไว้ ตาม ตำแหน่ง เมื่อ พระ บาท สมเด็จ
พระ เจ้า อยู่ หัว เสด็จ ประทับ บน ราช บัลลังก์
แล้ว ให้ คณา ภาณกร หนึ่ง ตาม ลำดับ ท่าน
ผู้ที่ จะ ได้ รับ พระ ราชทาน ดวงตรา เครื่อง
ขัตติยราช อิสริยาภรณ์ เปน พวก คณา ภาณกร
ใหม่ นั้น นั้น อยู่ ที่ เก้า อี ที่ สุก พวก คณา
ภาณกร ทั้ง ปวง มหา สวามินี จะ ทรง เวียง
น้อม ท่าน ผู้ที่ จะ เปน คณา ภาณกร ใหม่
แล นำ ประกาศ นียบัตร มา ถวาย แต่ ผู้ เปน
เจ้า เปน ไชย ให้ พระ ราชทาน ต่อ พระ ศักดิ์
แก่ คณา ภาณกร ใหม่ แล้ว จะ ได้ พระ ราชทาน

ดวงตราอันกล่าวแล้วนี้แล้ว มหา สวามินี
จะ มอบ สมุท ข้อ พระ ราช บัญญัติ ให้ แก่ คณา
ภาณกร แล้ว พระ ผู้ เปน เจ้า เปน ไชย จะ ได้
เสด็จ พระ ราช กำเนิม ขน เมื่อ เสด็จ ขึ้น แล้ว
ท้าว นาง จะ ได้ รับ สมุท สาร ขอบ จาก เจ้า พงษ์งาน
มา ให้ คณา ภาณกร ใหม่ เช่น พระ นาม แล้ว
ท้าว นาง นำ กลับ ไป ส่ง ยี่ เจ้า พงษ์งาน อี
ขณะ เมื่อ เสด็จ ขึ้น จาก ท้อง พระ โรง ฝ่าย หน้า
แล้ว เลขา นุกร จะ ได้ นำ สมุท ลง พระ นาม
ผู้ ที่ ได้ เปน พวก คณา ภาณกร ใหม่ มา ให้ ผู้
ที่ เปน พวก คณา ภาณกร ใหม่ ลง พระ นาม
แล้ว เปน เสรี จ การ ประชุม ทั้ง คณา ภาณกร
สำหรับ เครื่อง ขัตติยราช อิสริยาภรณ์นี้ ถ้า ไม่
มี คณา ภาณกร ใหม่ ประชุม นี้

อำนาจ ที่จะ ตั้ง พวก คณา ภาณกร

นอก เวลา ที่ กำหนด

มาตรา ๒๐ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
แลรัช ทายาท จะ ได้ รับ ขอบ ก่อ ราช
สัณตติวงษ การ ราช อิสริยาภรณ์ เปน พระ เจ้า
แผ่นดิน สืบ ไป มี อาณา ภาย ที่ จะ พระ ราชทาน ตั้ง
พวก ที่ จะ รับ เครื่อง ขัตติยราช อิสริยาภรณ์นี้ เปน
การ แปลก พิเศษ นอก จาก พระ ราชทาน ตั้ง ตาม
เวลา กำหนด โดย ประกติ เวลา หนึ่ง เวลา ใด
ก็ได้ ตาม แก่ พระ ราช อัยยา ไศรย โทษ ออก
ประกาศ พระ บรม ราช โองการ เช่น พระ ราช
หัตถเลขา ประทับ พระ ราช สนิมจกราภิบาล
สำหรับ เครื่อง ขัตติยราช อิสริยาภรณ์นี้ ไม่ ต้อง มี
การ ประชุม ทั้ง เช่น กล่าว มา ใน มาตรา ๑๙ นี้

**คณา ภยันตร แล เจ้าพนักงาน
ต้อง จัด การ ที่ จะ คั้น ดวง ตรา**

มาตรา ๒๑ บัญชาพวก คณา ภยันตร ฤๅ เจ้า
พนักงาน ก็คือ ต้อง จัด การ เมื่อ ที่ จะ ส่ง ดวงตรา
เครื่อง ประทับ แล ตรา ตำแหน่ง ของ เครื่อง
ขัตติย ราช อิศริยา ภรณ์ นี้ ที่ ไ้ รับ ไป คั้น
แก่ เลขานุการ เมื่อ สิ้น ชม ชีพ ล่วง ลับ ไป แล้ว
ฤๅ พวก คณา ภยันตร ฤๅ เจ้าพนักงาน จะ ตา
ออก จาก พวก แล ตำแหน่ง ใน เครื่อง ขัตติย
ราช อิศริยา ภรณ์ นี้ ต้อง คั้น ดวงตรา ที่ ประทับ
องค์ อยู่ ก่อน ทิ้ง สิ้น ให้ แก่ เลขานุการ โทษ เร็ว
ถ้า สิ้น ชม ชีพ แล้ว ต้อง ให้ ผู้ รับ มรดก ส่ง
คืน ใน กำหนด อย่าง ให้ เกิน เกิน หนึ่ง

**บัญชา พวก คณา ภยันตร
แล เจ้าพนักงาน มี ความ ผิด ต้อง ถอด**

มาตรา ๒๒ บัญชาพวก คณา ภยันตร แล
เจ้าพนักงาน ของ เครื่อง ขัตติย ราช อิศริยา ภรณ์
นี้ ถ้า มี ความ ผิด เป็น มหันต โทษ ก็คือ เป็น
มัชฌม โทษ ก็คือ ที่ เสื่อม เสี่ยง ซาติ ตระกูล
แล เสี่ยง เกียรติยศ ไม่สมควร ที่ จะ เประ พวก
แล เป็น ผู้ ที่ ไ้ ฤๅ มี คดี เกี่ยว ข้อง ด้วย โทษ
ที่ กล่าว มา นี้ มี ไ้ มา ให้ ชำระ โทษ เวลา
ที่ สมควร แล้ว ก็ จะ ทรง ถอด ทรง ไ้ ผู้
ที่ มีความ ผิด นี้ เสี่ยง จาก พวก คณา ภยันตร ใน
เครื่อง ขัตติย ราช อิศริยา ภรณ์ นี้ ฤๅ เจ้าพนักงาน
โดย ออก ประกาศ เช่น พระ ราช ทัด ด เลขา
ประทับ พระ ราช ลัญ จกร สำหรับ เครื่อง ขัตติย
ราช อิศริยา ภรณ์ นี้ เป็น สำคัญ แล เจ้า
พนักงาน จะ เรียก ดวง ตรา เครื่อง ประทับ สำหรับ

อิสริย ยก คั้น ใน ทน ไค แล ดย ชื่อ จาก ใน
บายูชี สาระ ขย สำหรับ แผ่น คิน การ ที่ จะ ถอด
ไ้ เสี่ยง จาก พวก ฤๅ เจ้าพนักงาน ใน เครื่อง
ขัตติย ราช อิศริยา ภรณ์ นี้ ผู้ เป็น เจ้า เป็น ไ้ ใหญ่
พระ องค์ เดียว จะ ทรง วินิจฉัย พิจารณา
พิพากษา กิริยา อาการ ของ ผู้ ที่ จะ ทำ ผิด ซึ่ง
จะ ถอด ไ้ เสี่ยง จาก พวก ฤๅ พนักงาน ใน เครื่อง
ขัตติย ราช อิศริยา ภรณ์ นี้ แล ผู้ เป็น เจ้า
เป็น ไ้ ใหญ่ ทรง อำนาจ ไว้ ว่า เวลา ไ้ เวลา หนึ่ง
ทรง พระ ราช คำ รึ ที่ เห็น สมควร ว่า จะ ตั้ง
ผู้ หนึ่ง ผู้ ไ้ ไ้ ที่ ให้ ถอด ไ้ ไ้ เสี่ยง จาก พวก ฤๅ
เจ้า พนักงาน ใน เครื่อง ขัตติย ราช อิศริยา ภรณ์
นี้ อื่ ก ก็ ไ้ ตาม แแต่ เหตุ การณ์ ที่ ชอบ ที่ ควร
แล้ว แแต่ จะ ทรง ตั้ง

**คณา ภยันตร แล เจ้า พนักงาน
ใช้ ทหมาย ตัว อักษร เต็ม สร้อย นาม**

มาตรา ๒๓ บัญชาคณา ภยันตร ทั้ง ปวง
นั้น ทรง พระ กรุณา ไป ระ เกล้า พระ ราช ทาน
พระ บรม ราช วโร ภาค อนุญาต ให้ ใช้ ตัว
อักษร เพิ่ม ท้าย นาม ซึ่ง เป็น ที่ ทหมาย แแต่
เครื่อง ขัตติย ราช อิศริยา ภรณ์ ซึ่ง ตน ไ้ เป็น
พวก กิ่ง นี้ ถ้า คณา ภยันตร ไ้ เขียน อย่าง
เต็ม ว่า ภวากร ของ เครื่อง ขัตติย ราช อิศริยา
ภรณ์ อัน มี เกียรติคุณ รุ่ง เรือง ยิ่ง ความ ทา
จักร กวี บรม ราช วงษ์ ฤๅ ถ้า จะ ทหมาย อย่าง
ย่อ เพียง ก, จ, ก, เท่านั้น ก็ ไ้ ถ้า เป็น มหา
สวามิศรา ชยตี ก็ ไ้ ใช้ คำ มหา สวามิศรา
ชยตี แทน คำ ว่า ภวากร ความ นอก นั้น
คง อยู่ ตาม เดิม ทั้ง สิ้น ฤๅ ทหมาย เป็น อักษร
ย่อ เพียง ม, จ, ก, เท่านั้น ก็ ไ้ ถ้า คณา

ภยนิกร ไซ้ คำว่า “ภคินี ของ เครื่อง ขัตติ
 ราชอิศริยาภรณ์ อันมีเกียรติคุณรุ่งเรือง
 ยิ่งมหาจักร ตรี ขบรมราชวงษ์” ฤฯ จะหมาย
 ย่อเพียง ก, ง, ก, กก็ได้ ถ้ามหาสวามินี ก็
 ไซ้ คำว่า มหาสวามินี แทน ภคินี ความนอก
 นั้นคงตามเดิม ฤฯ จะไซ้เพียงตัวอักษร ย่อว่า
 ม, ง, ก, เท่านี้ก็ได้ ถ้าเป็นเจ้าพนักงาน
 ให้ ไซ้ ตำแหน่ง ยศ นำน่านาม เครื่อง ขัตติย
 ราชอิศริยาภรณ์ ลงเต็ม ดังนี้ “ลัญจกร
 ภิบาลใน เครื่อง ขัตติย ราชอิศริยาภรณ์ อันมี
 เกียรติคุณ รุ่งเรือง ยิ่ง มหาจักร ตรี ขบรม
 ราชวงษ์” เป็น ต้น นี้แปลอย่างเต็มนาม
 ตำแหน่งยศเจ้าพนักงาน ฤฯ จะ ไซ้ อย่างย่อ
 เพียง ลัญจกร ภิบาล ก, ง, เล ขานุกร
 จ, ก, ก็ได้ แต่จักร ตรี มุทรา นุกร นั้น
 ให้คง ไซ้ว่า จักร ตรี มุทรา นุกร เท่านี้
 ไม่ต้อง ไซ้ นาม เครื่อง ขัตติย ราช อิศริยาภรณ์
 เพิ่ม ท้าย ฤฯ ย่นคำ ได้ สั้น หมาย แต่เฉพาะ
 ตัว อักษร เช่น อย่างพวก คณาภยนิกร นั้น

เขียน รูป ดวงตรา แล เครื่อง ยศ ไว้

มาตรา ๒๔ เพื่อว่าจะมิให้มีข้อผิดที่
 เป็น ความไม่เข้าใจ เกิดขึ้นด้วยเรื่อง ดวงตรา
 เครื่อง ประทับ มหา จักร ตรี แล สายสร้อย
 จุล จักร ตรี แพร แลย สพาน แล จักร ตรี คาราว
 แล เครื่อง ยศ สำหรับ คณาภยนิกร คณาภยนิกร

แล เจ้าพนักงาน กษัตริย์ ทรง คราสำหรับ ตำแหน่ง
 เจ้า พนักงาน ทั้ง หลาย ฝ่าย เครื่อง ขัตติย
 ราช อิศริยาภรณ์ อัน มี เกียรติคุณ รุ่งเรือง
 ยิ่งนี้ ทรง พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เขียน
 แล เครื่อง ยศ แล สายสร้อย ดวง ตรา เครื่อง
 ขัตติย ราชอิศริยาภรณ์ แล แพร แลย ให้ ได้ ส
 แล ขนาด ทุก อย่าง ทั้ง ดวง ตรา ตำแหน่ง
 เจ้าพนักงานต่าง ๆ แล ได้ ดวง ตรา โคต ออฟ
 อาร์ม ของ พวก คณาภยนิกร คณาภยนิกร แล
 เจ้าพนักงาน ซึ่ง จะ ประทับ ด้วย เครื่อง ขัตติย
 ราชอิศริยาภรณ์ นี้ ให้ ถูก ต้อง ตาม พระ ราช
 บัญญัติ แล ห้ามมิให้ เปลี่ยน แปลง แก่ ไซ้
 อย่าง หนึ่ง อย่างใด ที่ นอก จาก ตัว อย่าง
 เขียนไว้ ให้ นี้ ไป เป็น อัน ชาติ เว้น แต่ พระ
 ราชทาน พระ ขบรม ราชานุญาต โดย ออก
 ประกาศ เช่น พระ ราชหัตถเลขา ประทับ พระ
 ราชลัญจกร สำหรับ เครื่อง ขัตติย ราชอิศริ
 ยาภรณ์ นี้ เป็น สำคัญ จึง ให้ แก่ ไซ้ แปลง
 เปลี่ยน รูปที่ เขียนไว้ ได้

การเก็บบัญชีแลจดหมายเหตุต่าง ๆ

มาตรา ๒๕ ทรง พระกรุณาโปรดเกล้าฯ
 ให้เก็บ บัญชี แล จด หมายเหตุ ต่าง ๆ ตาม
 พนักงาน รวมไว้ แห่ง เดียว กัน ที่ กระทรวง
 มุขาท ใน พระ ขบรม มหา ราชวัง กษัตริย์
 ดวง ตรา เครื่อง ขัตติย ราชอิศริยาภรณ์ นั้น ด้วย

รักษาพระราชบัญญัติไว้ให้กวดขัน

มาตรา ๒๖ พระราชบัญญัติซึ่งตั้งมา
นี้ทุก ๆ มาตราแต่ข้อพระราชบัญญัติแต่
คำประกาศที่จะมีต่อไป ให้รักษาไว้โดย
กวดขัน อย่าให้ผู้หนึ่งผู้ใดละเลยได้เป็น
อันขาด ยกไว้แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้า
อยู่หัว แลรัชชทายาท ถ้าผู้ที่จะสืบชายคิด
ราชสันตติวงศ์ ย่อมทรงราชอิศริยยศ เป็นพระ
เจ้าแผ่นดินสืบไป จึงจะมีอำนาจที่จะแก้ไข
ถ้าจะเลิกถอน ถ้าจะเพิ่มเติมข้อหนึ่งข้อใด
ในข้อพระราชบัญญัตินี้ได้ แต่ถ้าจะมีข้อ
สำคัญ ที่ไม่เข้าใจ สิ่งหนึ่งสิ่งใดเกิดขึ้น
จะทรงอธิบายชี้แจงทุกข้อทุกประการ โดย
ออกประกาศประทัย พระราชบัญญัติ สำหรับ
เครื่องขัตติยราชอิศริยาภรณ์นี้เป็นสำคัญ ข้อ
ที่แก้ไขอธิบายเหล่านี้ ต้องนับเข้าเป็นส่วน
พระราชบัญญัตินี้ด้วย

พระราชบัญญัติประกาศตั้งไว้ แต่
ณ วันที่ ๓ ที่ ๕ ธันวาคม รัตนโกสินทร์ ๒๔๖๒
เป็นปีที่ ๒๖ ๖๖ วันที่ ๒๕๕๖ ในรัชกาล
ปัตติยัติน

บอกหัวเมือง

พระยาพิไชยธรรมาธิบดีสงคราม ผู้ว่า
ราชการเมืองสระบุรี มีขอลงมากราบ

ทั้งคมทูล พระกรุณา ใน การที่ได้ผูกพัช
ลีมาวัดโคกท่อนแล้ว ขอพระราชทานถวาย
พระราชาคณะ

พระพุทฺธทิวาภิบาล ผู้ว่าราชการเมือง
พุทฺธศิริ มีขอลงมากราบบังคมทูล
พระกรุณาว่า ตั้งแต่ วันที่ ๑ เมษายน ๑๑๓
จนถึงวันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๑๕ ครั้ง รอน้ำฝน
ได้ ๑๑๒ นิ้วสองทศภาค น้ำท่าลก ๘ นิ้ว
๕ ทศภาค ราคาข้าวเปลือกที่ราษฎรซื้อขาย
กัน ลัก ๒๕ ทนานเกวียนละ ๒๕ บาท จิว
งาเกวียนละ ๘๐ บาท ในชั้นนี้การเพาะ
ปลูกมีความเจริญมากขึ้น

บอกแก้

ด้วยข่าวแจ้งความ กระทรวงธรรมการ
พแนกศึกษาธิการ ที่ได้ลงในแผ่นที่ ๑๓ นั้น
มีตลาดเคลื่อนอยู่สองแห่ง ตามที่เจ้า
พนักงานกระทรวงธรรมการ ขอแก้มา คือ
หน้า ๑๐๐ ยันที่ ๒๘ ที่ว่าหม่อมเจ้าหญิง
สุชารส ในพระเจ้าบรมอัยกาเธอ กรมหมื่น
สุรินทรรักษ์นั้นผิด ที่ถูกคือในพระเจ้า
บรมอัยกาเธอ กรมหมื่นไกรสรวิชิต
อีกแห่ง ๑ หน้า ๑๐๑ ยันที่ ๑ ที่ว่าสมบุรณ์
ภรรยา พระสมุทร สรรพการนั้นผิด ที่ถูกคือ
สมบุรณ์ภรรยา พระสมุทร สรรพการ